

ISSN 2587- 2001

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:1 – Sayı:1- Ağustos 2017

koynunda büyüdük

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi - ISSN 2587- 2001

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
GENÇDES

İÇİNDEKİLER

Nagehan GÜLER	15
CENGİZ HÂN'IN MÂVERÂÜNNEHİR'İ ZAPTI (1220) / CENGİS KHAN'S CONQUEST OF TRANSOXANIA (1220)	
Pir Murat SİVRİ	37
TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİNE YENİDEN DÖNÜŞ SÜRECİ (1946-1949) / TURNING BACK PROCESS OF RELIGIOUS EDUCATION IN TURKEY (1946-1949)	
Damlanur KÜÇÜKYILDIZ	57
ATMA TÜRKÜLERDE GELİN-KAYNANA ÇATIŞMASI / CONFLICT BETWEEN DAUGHTER-IN LAW AND MOTHER-IN LAW IN ATMA TURKU	
Özgür GÜLBUDAK	71
KIZILDENİZ'İ GEÇİŞ KONULU İKİ TABLONUN İNCELENMESİ / STUDY ON TWO PAINTINGS ABOUT CROSSING OF THE RED SEA	
Yakup ŞAHİNER	85
MUSTAFA NAİMÂ EFENDİNİN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERİ HAKKINDA KISA BİR DEĞERLENDİRME / A BRIEF REVIEW OF MUSTAFA NAIMA EFENDI'S LIFE, HISTORIOGRAPHY AND THE WORK	
Elif KOLİKPİNAR	101
BAĞIMSIZLIK DÖNEMİ AZERBAYCAN CUMHURİYETİNDE EĞİTİM VE DİL / EDUCATION AND LANGUAGE IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN DURING THE INDEPENDENCE PERIOD	
Sait YILDIRIM	117
YOKSULLUK KÜLTÜRÜ KAPSAMINDA "SİLAH ve NAMUS" FİLMİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ / SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF THE "SHOOT AND HONOR" FILM IN THE SCOPE OF POVERTY CULTURE	

Semih İPEK	137
BİR KAZAK KÜYÜ: “AKSAK KULAN” / A KAZAKH KUI: “AKSAK KULAN”	
Murat ÖZTÜRK	149
JOHN LOCKE’UN SİYASET FELSEFESİNDE DOĞA DURUMU VE ONDAN ÇIKIŞ / THE STATE OF NATURE IN JOHN LOCKE’S PHILOSOPHY OF POLITICS AND LEAVING OF IT	
Beyazıt SÖYLEMEZ	163
HASSA İLÇESİ’NDE TARİHİ VE ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR / THE HISTORICAL AND ARCHAEOLOGICAL STUDIES IN THE TOWN OF HASSA	
Habip TOKGÖZ	183
İSRAİL DEVLETİ’NİN KURULUŞUNDA THEODOR HERZL VE SİYONİZM / ESTABLISHMENT OF THE STATE OF ISRAEL; THEODOR HERZL AND ZIONISM	
İshak KÜÇÜKYILDIZ	197
TORTUM ÇAYI HAVZASININ TARİHİ COĞRAFYASI / HISTORICAL GEOGRAPHY OF TORTUM BROOK BASIN	
Muhammet Nuri CEYLAN	223
HÂMİT ZÜBEYR KOŞAY’IN TÜRK LÜK DÜŞÜNCE Sİ VE İZGÜ MESCİD ADLI ESERİ / HÂMİT ZÜBEYR KOSAY’S TURKISH DEFINITION AND LITERATURE IZGÜ MESCİD	

HASSA İLÇESİ'NDE TARİHİ VE ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR THE HISTORICAL AND ARCHAEOLOGICAL STUDIES IN THE TOWN OF HASSA

Beyazıt SÖYLEMEZ*

ÖZET

Hassa, Hatay İlinin 80 km. kuzeyinde yer alır. Amanos Dağları'nın eteğinde kurulmuş olan ilçe, Kahramanmaraş-Hatay grabeni içinde, oldukça verimli bir sahada bulunmaktadır. İlçenin batısında kuzey-güney istikametinde uzanan Amanos Dağları yer alırken doğusunda 24 km. sınırının bulunduğu Suriye yer almaktadır. Bölgenin en önemli tarihi coğrafya zenginliklerinden birisi Amanos Dağları'nın Mezopotamya ile Anadolu arasındaki geçişi sağlayan ve bugün dahi kullanılan tarihi yollarıdır. Bu tarihi yollardan biri de araştırma sahamızda olan Hassa-Dörtyol arasında (Hassa-Tiyek Köyü-Tiyek Geçidi-Çardak Yaylası-Domuzdamı-Taşteknecivik-Dörtyol) yer almaktadır. Belen (Pylae Syriae) ve Aslanlıbel (Porta Amaica) geçitleri tutulduğu zaman kullanıldığı düşünülen bu geçit güzergâhında Roma kalıntıları bulunmaktadır. Anadolu ile Mezopotamya arasındaki geçiş güzergâhında bulunması, bölgeyi Eskiçağdan itibaren önemli kılmıştır. Bu bölge, tarih öncesinden başlayarak sırasıyla Hurri, Hitit, Geç Hitit Şehir Krallıkları, Hellen, Roma, Bizans, Arap ve Türk hâkimiyetine girmiştir. Bölge, özellikle Kuzey Suriye'ye ayrı bir önem veren ve her fırsatta buraya seferler düzenleyen Hititler ile hareketli bir dönem yaşamıştır. Hititler yıkıldıktan sonra ortaya çıkan Geç Hitit şehir devletlerinden Sam'al (Zincirli) ile Pattina-Unqi (Tayinat) arasında yer alan Hassa, bu dönemde de etkin olarak yerleşim görmüş olmalıdır. Burada yapılacak detaylı çalışmaların bölgenin tarihini aydınlatacak daha kesin kanıtlar sunacağı kanısındayım.

Anahtar Kelimeler: Hassa, Amanos, Belen, Geç Hitit Krallıkları, Kuzey Suriye

* Doktorant, Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Eskiçağ Tarihi Anabilkim Dalı, beyazitsoylemez@gmail.com

ABSTRACT

Hassa is located on the 80 kilometers North of Hatay. The town, which is on the mountainside of Amanos and in Kahramanmaraş-Hatay graben, is located in a very fertile land. On the west of the town there are Amanos Mountains which lie in the direction of North-South and on the east of the town there is Syria with 24 kilometers border line. One of the most significant historic geographic richness of the region are historical roads of Amanos mountains which enable transition between Anatolia and Mesopotamia and are still used for transition. One of the historic roads of these is located between Hassa and Dörtöl (Hassa, Tiyek Village, Tiyek pass, Çardak plateau, Domuzdamı, Taştekné, Cıvık, Dörtöl) which is our study field. There are Roman ruins on the route of this pass which is thought to be used when Belén (Plylae Syriae) and Aslanlıbel (Porta Amaica) passes were occupied. The region has been very significant since the prehistoric period as it has been on the passing route of Anatolia and Mesopotamia. Beginning with the prehistoric times, the region has been under the domination of Hurri, Hittite, Neo-Hittite Kingdoms, Hellen, Roman, Byzantium, Arabic and Turkish in respectively. The region had a busy period with Hittites which gave a great importance to North Syria and organized an expedition to this region whenever possible. Hassa, which was located between Sam'al (Zincirli) and Pattina-Unqi (Tayinat) of the Neo-Hittite Kingdoms which were established after the collapse of Hittites, must have had inhabitants effectively. I think detailed studies, which will be held in this region, will present certain evidences which will enlighten the history of the region.

Keywords: Hassa, Amanos, Belén, Neo-Hittite Kingdoms, North Syria

GİRİŞ

Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde bulunan Hassa, Hatay ilinin 80 km. kuzeyinde yer alır. 576 km² yüz ölçüme sahip olan ilçe doğuda Suriye, batıda kuzey-güney yönünde uzanan Amanos Dağları, güneyde Kırıkhan ilçesi, kuzeyde Gaziantep İli İslahiye ilçesi, kuzeydoğuda Kilis İli Musabeyli ilçesi ile komşudur. Kahramanmaraş-Hatay graben hattı üzerinde yer alan ilçenin güneyi verimli Amik Ovası, doğusu bazaltik lavların oluşturduğu leçelik alan, batısı birden yükselen Amanos Dağları ve kuzeyi ise İslahiye Ovası ile çevrilidir. Hassa, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesini birbirine bağlayan önemli bir geçiş noktasında yer alır.

Hassa ilçesi, doğusunda bulunan ve Türkiye ile Suriye arasında doğal bir set oluşturan Kurt Dağları ile batısındaki Amanos Dağları arasında uzanan tektonik kökenli bir ovada bulunmaktadır. Amanos Dağları'nın Hatay sınırları içinde en yüksek noktasını ilçenin batısındaki Mıgır Tepe (2.240 m.) teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra Kuşçu Tepesi (2.076 m.) de Amanos Dağları'nın ilçe sınırları içindeki önemli tepelerindedir. Yaklaşık 175 km. uzunluğunda olan bu dağ silsilesi Kahramanmaraş Sır Baraj Gölü'nden başlayıp Samandağ kıyılarına kadar uzanır. Ortalama yükseltisi 2000 m olan Amanos Dağları, Hassa ile İskenderun Körfezi arasında bir set oluşturur. İlçenin doğusunda kuzey-güney doğrultulu uzanan Kurt Dağları'nın ortalama yükseltisi 1000-1500 m dir (Darkot 1948: 725; Korkmaz-Çetin vd. 2011: 25; Karataş-Korkmaz 2012; 28; HÇDR 2014: 65).

İlçenin doğusundaki Suriye sınırı bir siyasi sınır özelliğindedir. Meidane Ekbez'in kuzeyinden başlayan bu sınır güneye doğru Karasu Çayı'nı takip ederek Kaletepe'nin (Kırıkhan) kuzeydoğusunda Karasu Çayı'ndan ayrılır. Kurt Dağları (Suriye) ile Hassa leçeliklerini birbirinden ayıran bu hat aynı zamanda Hassa-Suriye sınırını oluşturur. Yaz mevsiminde debisi iyice azalan Karasu Çayı, tarım alanlarını sulamada da kullanıldığı için kurumaktadır. Bundan dolayı yaz mevsiminde Hassa-Suriye arasındaki bu doğal sınır ortadan kalkmış olmaktadır Suriye'deki iç savaş sınır güvenliğimizi tehlikeye soktuğu için Türkiye-Suriye sınırında "güvenlik duvarı" oluşturulmuştur (Doğanay 1997:110 vd.; Atasoy-Geçen vd. 2012: 110 vd.; Karataş-Korkmaz 2012: 50; Atasoy 2016: 10).

Genel itibariyle Akdeniz ikliminin hâkim olduğu Hassa ilçesi, Akdeniz kıyı bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında bulunmaktadır. Bu konumuyla ilçe, Karasal iklim ile Akdeniz ikliminin geçiş kuşağında yer almaktadır. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise serin ve yağışlı geçmektedir. İlçede en düşük sıcaklıklar ildeki diğer tüm istasyonlarda olduğu gibi Ocak ayında (0 °C) görülürken en yüksek sıcaklıklar ise Ağustos ayında (40 °C) ölçülmüştür. İlçe genelinde yıllık ortalama sıcaklık 17,8 °C' dir. İlçenin batısında adeta bir duvar gibi yükselen Amanos Dağları, Akdeniz'den gelen nemli denizel hava kütlelerinin içerilere girmesini engeller. Fakat bölge coğrafyası doğudan gelen hava kütlelerine açık olduğu için Hassa'da karasal iklim özellikleri daha belirgin görülmektedir. Akdeniz iklim kuşağında bulunan Hassa ilçesinde en fazla yağış kışın, en az yağış ise yaz aylarında düşer. Yaz aylarında neredeyse yok denecek kadar az yağış düşer. En yağışlı ay Ocak ve Şubat iken, en az yağışın görüldüğü

ay ise Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Bölgede Akdeniz ikliminin karakteristik bitki örtüsü görülmektedir. Yerleşimin daha az görüldüğü dağlık alanlar kızılçam ve meşe ağaçlarından oluşan ormanlarla kaplı iken, insan etkisinin daha çok görüldüğü, tarıma elverişli ovalık alanlarda bitki örtüsü büyük ölçüde tahrip edilmiştir (Yücel 1987: 83; Karataş-Korkmaz 2012: 31; Atasoy 2016: 12 vd.).

Kahramanmaraş-Hatay grabeninde yer alan Hassa ilçesi, yer şekilleri, toprak özellikleri, iklim şartları, bitki örtüsü ve su kaynakları gibi fiziki özellikleriyle yerleşime çok uygundur. Bunun yanı sıra en eski çağlardan beri önemini kaybetmeyen yollar ve geçitler güzergâhında bulunması, ilçenin önemini daha da arttırmaktadır. Tüm bu özellikleriyle Hassa, bölgede yaşayan toplulukların bütün ihtiyaçlarını karşılayabilecek özelliklere sahiptir. Bu nedenle Hassa ve çevresi eski çağlardan beri insan topluluklarını dikkatini çekmiştir (Söylemez 2016: 99).

Hassa'yı önemli kılan özelliklerin başında Anadolu ile Suriye ve dolayısıyla Mezopotamya'yı birbirine bağlayan yol üzerinde bulunması gelmektedir. Hassa ve çevresi, sahip olduğu stratejik konumun yanı sıra zengin doğal ve kültürel özellikleri nedeniyle birçok uygarlığın egemenlik mücadelesine sahne olmuştur. Özellikle ilçenin batısında adeta bir duvar gibi yükselen Amanos Dağları sedir, selvi ve şimşir gibi inşaat için gerekli olan ağaçlarla kaplı olması ve birçok doğal geçidin bulunması nedeniyle Mezopotamya uygarlıklarının dikkatini çekmiştir (Alkım 1960a: 355).

Akad Kralı Naramsin'in Amanos Dağlarından bahsettiği tabletlerinde geçen "*O Amanos'u, Sedir Dağı'nı itaati altına aldı*" ifadesiyle, Naramsin'in bu bölgeyi ele geçirdiği anlaşılmaktadır. Sargon'un, Anadolu'ya yaptığı seferleri anlatan belgelerde ordusunu sık ormanlarla kaplı Amanos (Sedir) Dağları'ndan geçirmek için bazı yerlerde ağaçları kestirdiği ifade edilmektedir. Akad İmparatorluğu yıkıldıktan sonra bile Mezopotamya uygarlıkları bu bölgenin ormanlarından yararlanmaya devam etmiştir (Alkım 1960a: 356; Kınal 1983:77; Memiş 2007:60 vd.).

Hassa ve çevresi, Hititler ile en hareketli dönemini yaşamıştır. Anadolu'nun ilk merkezi imparatorluğunu kuran Hititler, Kuzey Suriye'ye ayrı bir önem vermişlerdir. Çünkü burayı ele geçirerek hem ekonomik hem de politik kazanç sağlayacaklardı. Bu yüzden Hititler her fırsatta Kuzey Suriye'ye sefer düzenlemişler ve bu seferlerde Hassa'nın tarihi ve doğal yollarını da kullan-

mişlardır. Kuzey Suriye’de ve Doğu Akdeniz’de Hitit hâkimiyetinin kurulması ve bunun siyasi ve ekonomik sonuçları, Hitit ile Mısır arasında mücadelelere sebep olmuştur. M.Ö. 1296’da meydana gelen bu savaşta Hitit askeri güçleri, Amanos Dağları’nın üzerindeki geçitleri kullanmışlardır (Kınal 1967: 193 vd.; Kınal 1987:112 vd.; Ünal 2002: 66; Gavaz 2012: 2821 vd.).

M.Ö. II. bin yılda Anadolu’nun en önemli siyasi güçleri olan Hitit İmparatorluğu ve Hurri-Mitanni Devleti, M.Ö. 1200 yıllarında meydana gelen bir yıkım neticesinde tarih sahnesinden çekilmişlerdir. Bu yıkımı, muhtelif merkezlerde yapılan arkeolojik veriler de desteklemektedir (Doğan-Alparslan 2009: 137; Goetze 1975: 266). Bu yıkımdan kaçan halklar Anadolu’nun güneyine ve Kuzey Suriye bölgelerine yerleşmişler ve buralarda küçük şehir devletleri kurmuşlardır. Kendilerini Hitit İmparatorluğunun bir devamı olarak gören bu şehir devletlerine tarihçiler *Syro-Hitit Devletleri*, *Geç Hitit Devletleri* ya da *Doğu Luviler* gibi çeşitli isimler vermişlerdir. Bu dönemde Sam’al ve Pattina-Unqi şehir devletlerinin arasında kalan Hassa, önemli bir merkez olma özelliğini sürdürmüştür (Dinçol 1982: 123; Kınal 1987: 235; Macqueen 2009: 171; Üngör 2011: 133 vd.; Bryce 2012: 130 vd.; Sagona-Zimansky 2015: 261).

Hassa ve çevresi, İskender’in generallerinden Selevkos I. Nikator’un Hatay’da Selevkos Krallığı’nı kurmasıyla birlikte Hellen hakimiyetine girmiştir. Bölgede rastlanan arkeolojik veriler Hellen hakimiyetini kanıtlamaktadır (Özsait 1982: 295 vd.; Sahillioğlu 1991: 228; Mansel 2014: 484 vd.).

Bölge, Hellenler’den sonra uzun yıllar Roma hâkimiyetinde kalmıştır. Öyle ki Hassa, Roma’nın Kuzey Suriye politikasında önemli bir konumda bulunduğu için yoğun bir yerleşime sahne olmuştur. Roma dönemine ait arkeolojik verilere ilçenin muhtelif yerlerinde rastlanmaktadır (Downey 1961: 143 vd.; Söylemez 2016: 92 vdd.).

2016 yılında Hassa İlçesi’nde yaptığımız yüzey araştırmalarında aşağıda belirtilen tarihi merkezler tespit edilmiştir.

SAYLAK YERLEŞMESİ

Hassa İlçesi, Koruhöyük köyünün yaklaşık 2 km. güneydoğusunda yer almaktadır. Oldukça geniş bir alana yayılmış olan yerleşmenin yüksekliği yaklaşık 12 m. dir.

Etrafı tarım arazileriyle çevrili olup, güneyinde Amik Ovası uzanmakta ve bir de küçük sulama kanalı geçmektedir. Ger tepesinin de güneyinde yer

alan Koruhöyük Yerleşmesi, burdan çıkan lavların oluşturduğu leçelik alanda yer almaktadır. Yapmış olduğumuz araştırmalar sırasında pek çok kaçak kazı izine rastlanılmıştır. Kaçak kazılar sonucunda pek çok oval ve dikdörtgen planlı mimari yapı ortaya çıkarılmıştır. Yerleşmede Demir Çağı ve Ortaçağ'a ait keramikler tespit edilmiştir.

Yerleşmenin güneydoğu kesiminde 8 adet büyük, 4 adet de daha küçük boyutlarda olmak üzere toplam 12 adet sunak çukuru bulunmaktadır. Bazaltik düz bir kayanın üzerinde yer alan bu sunak çukurları ortalama 30x30 cm. ve 35x35 cm. boyutlarında, 15 cm. derinliklerindedirler. Yerleşmenin, doğusunda bulunan tarım arazilerinden dolayı tahribata uğradığı görülmektedir.

SALMANUŞAĞI HÖYÜK

Hassa İlçesi, Salmanuşağı Mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. Kuzeyinde Akbez-Salmanuşağı karayolu geçen höyüğün güneyinde, kuzey-güney yönlü akan Akbez Çayı geçmektedir. Doğusunda akarsu tarafından derince yarılmış vadi uzanmaktadır. Höyük, deniz seviyesinden 563 m. yüksekte yer almaktadır. Yerden yüksekliği ise 60 m. olan höyük 68x25 m. boyutlarındadır.

Araştırmalar sırasında pek çok kaçak kazı izine rastlanılmıştır. Kaçak kazılar sonucunda pek çok mimari yapı ortaya çıkmıştır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan höyüğün doğusu, kuzeyi ve güneyi oldukça sarpıtır. Höyüğün güneyinde 15 m. uzunluğunda bir duvar yapısı ortaya çıkmıştır. Höyükte yoğun bir şekilde Tunç Çağı, Ortaçağ ve Roma Dönemi keramikleri tespit edilmiştir.

KILIÇDEDE MAĞARASI

Hassa İlçesi'nin 4 km. kuzeyinde yüksek bir tepe üzerinde yer almaktadır. Mağaranın bulunduğu bu tepe yerden yaklaşık 150 m. yüksekliktedir. Mağarada yapılan incelemelerde ne yazık ki halen devam eden çok sayıda kaçak kazı izine rastlanmıştır.

Doğusunda kuzey-güney yönlü akan Akbez çayı geçmekte ve kılıçdede mezarlığı bulunmaktadır. Mağaranın ağzı güneye, Akbez çayı tarafından oluşturulmuş vadiye bakmaktadır. Bunun yanı sıra güneyi ve batısında tarım arazileri bulunmaktadır. Mağara, daha önce tespit edilen Salmanuşağı Höyüğün doğusunda, oldukça yakın bir yerde bulunmaktadır. Mağaranın girişi 140x90 cm. boyutlarındadır ve düzleştirilerek oluşturulmuştur. Mağaranın içinde iki geniş alan bulunmaktadır.

Mağarada yaptığımız araştırmalara göre, mağaranın Prehistorik dönemlerde de kullanıldığını tahmin etmekle birlikte tespit edilen keramikler Roma Dönemini yansıtmaktadır. Mağara'nın Hatay yöresinde sık rastlanılan Prahistorik yerleşim alanlarından biri olduğunu düşünmekteyiz. Bu bakımdan mağaranın daha detaylı bir şekilde incelenmesi son derece faydalı olacaktır.

KORUHÖYÜK MAĞARASI

Hassa İlçesi, Koruhöyük Köyü'nün yaklaşık olarak 5 km. doğusunda bulunmaktadır. Yarımtepe Pomza Ocağı'nın yaklaşık 500 m. doğusunda yer almaktadır. Mağara, Leçe olarak adlandırılan yerde bulunmaktadır. Doğusunda zeytinlik alan, kuzeyinde Suriye Sınırına kadar giden, doğu-batı doğrultulu tali bir yol vardır. Güneyi ise geniş leçelik alan ile kaplıdır.

Mağara yerden 1.30 cm. alçakta yer almaktadır. Mağaranın girişi 1x70 cm. boyutlarındadır. Kuzey-güney yönünde yaklaşık olarak 150 m. uzanan mağarada yoğun bir keramik verisine rastlanılmıştır. Ayrıca iki adet de işlenmiş mikrolit tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bol miktarda hayvan dişleri ve kemiklerine de rastlanılmıştır.

Yaptığımız araştırmalarda mağaranın, Prehistorik çağlardan başlamak üzere Neolitik Çağ, Kalkolitik Çağ ve Tunç Çağ'dan itibaren Ortaçağ'a kadar yerleşim gördüğü anlaşılmıştır.

KALETEPE KALESİ

Hassa İlçesi, Salmanuşağı mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır. Salmanuşağı mahallesinin hemen batısında oldukça dik bir tepe üzerine kurulmuştur. Bölge halkı tarafından "Kaletepe" olarak adlandırılmaktadır. Deniz seviyesinden 732 m. yüksekte yer alan höyüğün yüksekliği yaklaşık olarak 70 m. dir.

Kalenin doğusu ve güneyi yerleşim yerleriyle çevrilidir. Kuzeyi ve batısında ise dağlık alanlar bulunmaktadır. Kalenin bulunduğu tepenin üzeri yoğun bir maki örtüsüyle kaplıdır. Kaleye ulaşım kuzey eteğinden sağlanmaktadır. Doğusu ve güneyi oldukça sarpıtır. Kalenin zirvesine bölge halkı tarafından bir bayrak dikilmiştir. Ayrıca kuzey eteğinde ise bir su deposu bulunmaktadır.

Kalede kaçak kazı izlerine rastlanmıştır. Kaçak kazılar sonucunda ortaya çıkan Roma Dönemi'ne ait pek çok keramik verisine ve bir adet işlenmiş geometrik mikrolite rastlanılmıştır.

TİYEK HÖYÜK

Hassa İlçesi'nin yaklaşık 1 km. kuzeydoğusunda yer almaktadır. Antakya-Gaziantep karayolunun hemen doğusunda bulunan höyük, 100-150 m. uzunluğunda, yaklaşık olarak 15 m. yüksekliğindedir. Höyüğün etrafı tamamen tarım arazileriyle çevrilidir. Bunun yanı sıra yüzeyde yer yer bazaltik taşlar görülmektedir. Höyüğe ulaşım, doğusunda kuzey-güney yönlü uzanan tali yoldan sağlanmaktadır.

Höyükte yapılan yüzey araştırması sırasında yoğun bir kaçak kazı izine rastlanılmıştır. Doğu eteğinde iş makinesiyle yapılan tahribatın ve güney eteğinde yapılan hayvancılık faaliyetlerinin dışında höyük, iyi korunmuş durumdadır. Ayrıca höyükte Geç Roma ve Bizans dönemlerine ait olduğu düşünülen pek çok keramik mevcuttur.

TESPELİ HÖYÜK

Hassa İlçesi, Akbez mahallesi, Sapanözü mevkiinde bulunan höyük, Kilis karayolunun güneyinde yer almaktadır. Yerden 11 m. yüksekliğe sahip olan höyüğün etrafı tamamen tarım arazileriyle çevrilidir. Ayrıca höyüğün üzerinde de tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Bu tarım faaliyetleri, höyüğü büyük oranda tahribata uğratmıştır.

Yüzeyde bazalt yapı taşları da bulunmaktadır. Höyükte Roma Dönemine ait yoğun bir keramik verisine rastlanılmıştır.

Tespeli Höyük, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 28.06.2007-2833 tescil kararı ile 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescillenmiştir.

AŞAĞI KARAFAKILI MAHMUT ABDAL HÖYÜK

Hassa İlçesi'nin 3 km. kadar güneydoğusunda, Aşağı Karafakılı köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Üzerinde Köy Hizmetlerine ait bir su deposu bulunan höyüğün yüksekliği yaklaşık 5 m. dir. Höyüğün etrafı tarım arazileriyle çevrilidir. Ayrıca höyüğün üzerinde de tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Bundan dolayı höyük, büyük oranda tahribata uğramıştır.

M.Ö. I. binyıla ait olduğu anlaşılan ve bugün de bazı kesimlerinde, 0.5-1 m. lik bir yükseklik gösteren sur kalıntıları, Höyüğü çevrelemektedir. Ayrıca sur dahilinde yapı kalıntıları da bulunmaktadır. Alkım, bu höyüğün, bölgenin M.Ö.

9.-7. yy. Asur metinlerinde geçen iki önemli müstahkem şehirden biri olabileceğini ifade etmektedir (Alkım, 1960b: 8; Mellink, 1961: 46).

Aşağı Karafakılı Mahmut Abdal Höyük, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 17.12.1993-1674 tescil kararı ile 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescillenmiştir.

KARGAGEDİĞİ HÖYÜK

Hassa İlçesi, Kargagediği Köyü sınırları içerisinde bulunmaktadır. Höyük, Hatay-Gaziantep karayolunun yaklaşık 1 km. batısında yer almaktadır. Höyüğün yerden yüksekliği 22 m. dir. Höyüğün batısı tarım arazileri ile güneyi ise batısından doğusuna akan bir dere ile çevrilidir. Doğusunda ise tarım arazileri ve Hatay-Gaziantep karayolu geçmektedir. Höyük üzerinde yoğun bir şekilde kaçak kazı izine rastlanılmıştır. Yapılan incelemelerde höyükte kuzey-güney yönlü uzanan 25 m. uzunluğunda bir sur duvarı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra höyüğün batısını çevreleyen 25 m. uzunluğunda bir sur duvarı daha vardır. Höyükte yapılan kaçak kazılar sonucunda pek çok mimari yapı ve Tunç Çağı, Demir Çağı, Ortaçağ ve Roma Dönemi'ne ait keramik verisi tespit edilmiştir.

SONUÇ

Bir kısmı Kahramanmaraş-Hatay grabeninde, bir kısmı da Amanos Dağları eteklerinde kurulmuş olan araştırma sahamız, insanoğlunun yerleşmesi için uygun koşullara sahip bir bölgedir. Verimli arazileri, iklim şartları, su kaynakları ve zengin bitki örtüsü gibi faktörler de eskiçağdan itibaren bu bölgenin birçok topluluk tarafından iskân edilmesine olanak sağlamıştır. Amanos Dağları eteklerinde bulunan geçitler kontrolünü sağlamak için yapıldığını düşündüğümüz kaleler ya da gözetleme kuleleri bulunmakatadır. Kaletepe Kalesi bunlardan biridir. Ovalık alanda ise birbirine yakın pekçok höyük ve yerleşim yeri vardır. Bu höyükler ve yerleşim yerlerinin bir kısmı verimli tarım arazilerinde iken bir kısmı da leçelik alandadır. Genellikle mevcut köy ve mahalle yerleşimlerine oldukça yakın yerlerde bulunan bu merkezlere ulaşım da kolaydır.

Bölgede geniş bir alanı kaplayan leçelik alanda birçok lav tüpü mağarası bulunur. Bunlardan bazıları paleolitik çağdan itibaren yerleşim görmüştür. Bu mağaraların en önemlilerinden biri bol miktarda keramik verisine rastlanan Koruhöyük Mağarası'dır. Bazaltik kayaçların kolay işlenebilme özelliğinden yararlanan topluluklar bu kayaçları mimari yapılarında da kullanmışlardır.

Özellikle Saylak Yerleşmesi'nde, Çınarbaşı Höyük I'de, Çınarbaşı Höyük II'de ve Körpınar Höyük II'de bazaltik kayaçların mimaride yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmüştür.

Amanos Dağları üzerinde bulunan ve Mezopotamya ile Anadolu arasındaki geçişi sağlayan önemli geçitlerin güzergâhında bulunması, Hassa ve çevresinin jeostratejik önemini ortaya koymaktadır. Bu geçitlerin, Hititler ve Romalılar tarafından Kuzey Suriye hâkimiyetinin sağlanmasında kullanıldığını söyleyebiliriz. Akbez Çukurlularla ve Mazmanlı mimari ve mozaik alanları bölgedeki Roma hâkimiyetinin en önemli göstergelerindedir.

Yaptığımız yüzey araştırması sonucunda bölgenin prehistorik çağlardan başlamak üzere Neolitik, Kalkolitik, Tunç, Demir ve Ortaçağ'da yerleşim gördüğü tespit edilmiştir. Zengin bir tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olan bölgede yapılacak detaylı tarihi ve arkeolojik araştırmalar, bölgenin eskiçağıyla ilgili daha kesin yargılara ulaşmamızı sağlayacaktır. Özellikle Aşağı Karafakılı Mahmut Abdal Höyük, Tiyek Höyük ve Tespeli Höyük bölgede arkeolojik araştırma ve kazı yapılması gereken önemli merkezlerdir.

KAYNAKÇA

GOETZE, Albrecht (1975). “The Struggle for the Domination of Syria (1400-1200 B. C.) Anatolia From Shuppiluliumash to the Egyptian war of Muwatallish, the Hitittes and Syria (1300-1200 B. C.)”, in: *The Cambridge Ancient History*, II Park 2A, Cambridge usw, 117-129.

ALKIM, Uluğ Bahadır (1960a). “Sam’al ile Asitawandawa Arasındaki Yol: Amanus”, Bölgesi’nin Tarihi Coğrafyasına Dair Araştırmalar”. *Belleten*, XXIV, 349-399.

ALKIM, Uluğ Bahadır (1960b). “1959 İslahiye Bölgesi Araştırmaları: Yesemek Çalışmaları ve Tilmen Höyük Sondajı”. *TAD X-I*. Ankara. 7-9.

ATASOY, Ahmet (2016). *Hassa İlçesi’nin (Hatay) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, Kayseri.

ATASOY, Ahmet-Geçen, Reşat-Korkmaz, Hüseyin (2012). “Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye (Hatay)-Suriye Sınırı”. *Ankara. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÜCAUM) VII. Coğrafya Sempozyumu, 18-19 Ekim 2012*.

BRYCE, Trevor (2012). *The World of the Neo-Hittite Kingdoms, A Political and Military History*, Oxford University Press, New York.

DARKOT, Besim (1948). “Gavur Dağları”, İA-IV, 724-726.

DİNÇOL, Ali Mehmet (1982). “Hititler”. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi I*. 18-120.

DOĞAN Alparslan Meltem (2009). “Hitit Mitolojisi’nin Ana Hatları”, *Hititolojiye Giriş*, İstanbul, 128-132.

DOĞANAY, Hayati (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. İstanbul.

DOWNEY, Glanville (1961). *A History of Antioch in Syria from Seleucus to the Arab Conquest*, Princeton (New Jersey, Princeton Univ. Press).

GAVAZ, Özlem Sir (2012). “Hitit İmparatorluğunun Suriye ve Yukarı Mezopotamya Ticaret Yolları Üzerindeki Hakimiyet Politikası”, 38. *ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi)*, Ankara, 2819-2837.

HÇDR, (2014). *Hatay İli 2014 Yılı Çevre Durum Raporu*. Hatay Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Yayınları, Hatay.

KARATAŞ, Atilla-Korkmaz, Hüseyin (2012). *Hatay İli’nin Su Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi*. Antakya.

- KINAL, Firuzan (1967). “Yamhad Krallığı”, *TAD-5/8*, Ankara, 195-211.
- KINAL, Firuzan (1983). *Eski Mezopotamya Tarihi*, Ankara.
- KINAL, Firuzan (1987). *Eski Anadolu Tarihi*. TTK Yayınları. Ankara.
- KORKMAZ, Hüseyin-Çetin, Bayram-Özşahin, Emre-Karataş, Atilla ve Bom, Ahmet (2011). “Hatay Coğrafyası”. *Hatay 2011*. Hatay Valiliği Yayınları, 21-38.
- MACQUEEN, James, G. (2009). *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*. Ankara.
- MANSEL, Arif Müfid (2014). *Ege ve Yunan Tarihi*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- MELLINK, Machteld Johanna (1961). “Archaeology in Asia Minor”, *AJA* 65. New Jersey. 37-52.
- MEMİŞ, Ekrem (2007). *Eskiçağ'da Mezopotamya (En Eski Çağlardan Asur İmparatorluğu'nun Yıkılışına Kadar)*, Bursa.
- ÖZSAİT, Mehmet (1982). “Anadolu'da Hellenistik Dönem”. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi- I*, İstanbul, 334-378.
- SAGONA, Anthony-Zimansky, Paul (2015). *Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En Eski Kültürleri, M.Ö. 1.000.000-550*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- SAHİLLİOĞLU, Halil (1991). “Antakya”. *TDV. İslam Ansiklopedisi-III*, İstanbul. 228-232.
- SÖYLEMEZ, Beyazıt (2016), *Hassa İlçesi'nde Tarihi Ve Arkeolojik Araştırmalar*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÜNAL, Ahmet (2002). *Hititler Devrinde Anadolu I*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.
- ÜNGÖR, İbrahim (2011). İslahiye ve Çevresinin Eskiçağ Tarihi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YİĞİT, Turgut (2010). “Eski Hitit Krallığı'nın Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye Politikası,” *XV. Türk Tarih Kongresi, 11-15 Eylül 2006*, Ankara.
- YÜCEL, Talip (1987). *Türkiye Coğrafyası*. Ankara.

EKLER

1- Sapanözü Höyük	6- Kargagediği Höyük	11- Kargagediği Yerleşmesi
2- Körpınar Höyük	7- Saylak Yerleşmesi	12- Tiyek Höyük
3- Körpınar Höyük II	8- Salmanuşağı Höyük	
4- Kavkıt Höyük	9- Tespeli Höyük	
5- Çınarbaşı Höyük	10- Kılıçdede Mağarası	

Harita 1. Hasa ve Çevresindeki Tarihi ve Arkeolojik Merkezler

Foto 1. Saylak Yerleşmesi

Foto 2. Saylak Yerleşmesi

Foto 3. Salmanuşağı Höyük

Foto 4. Salmanuşağı Höyük

Foto 5. Kılıçdede Mağarası

Foto 6. Kılıçdede Mağarası

Foto 7. Koruhöyük Mağarası

Foto 8. Koruhöyük Mağarası

Foto 9. Kaletepe Kalesi

Foto 10. Kaletepe Kalesi

Foto 11. Tiyek Höyük

Foto 12. Tiyek Höyük

Foto 13. Tespeli Höyük

Foto 14. Tespeli Höyük

Foto 15. Aşağı Karafakılı Mahmut Abdal Höyük

Foto 16. Aşağı Karafakılı Mahmut Abdal Höyük

Nagehan GÜLER

CENGİZ HÂN'IN MÂVERÂÜNNEHİR'İ ZAPTI (1220)

Pir Murat SİVRİ

TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİNE YENİDEN DÖNÜŞ SÜRECİ (1946-1949)

Damlanur KÜÇÜKYILDIZ

ATMA TÜRKÜLERDE GELİN-KAYNANA ÇATIŞMASI

Özgür GÜLBUDAK

KIZILDENİZ'İ GEÇİŞ KONULU İKİ TABLONUN İNCELENMESİ

Yakup ŞAHİNER

MUSTAFA NAİMÂ EFENDİNİN HAYATI, TARİHÇİLİĞİ VE ESERİ HAKKINDA KISA BİR DEĞERLENDİRME

Elif KOLİKPİNAR

BAĞIMSIZLIK DÖNEMİ AZERBAJCAN CUMHURİYETİNDE EĞİTİM VE DİL

Sait YILDIRIM

YOKSULLUK KÜLTÜRÜ KAPSAMINDA "SİLAH ve NAMUS" FİLMİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Semih İPEK

BİR KAZAK KÜYÜ: "AKSAK KULAN"

Murat ÖZTÜRK

JOHN LOCKE'UN SİYASET FELSEFESİNDE DOĞA DURUMU VE ONDAN ÇIKIŞ

Beyazıt SÖYLEMEZ

HASSA İLÇESİNDE TARİHİ VE ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR

Habip TOKGÖZ

İSRAİL DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDA THEODOR HERZL VE SİYONİZM

İshak KÜÇÜKYILDIZ

TORTUM ÇAYI HAVZASININ TARİHİ COĞRAFYASI

Muhammet Nuri CEYLAN

HÂMİT ZÜBEYR KOŞAY'IN TÜRK LÜK DÜŞÜNCESİ VE İZGÜ MESCİD ADLI ESERİ

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

ISSN 2587-2001

9 772587 200005